

Менеджмент

УДК 377.3:656.61(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15382684>

Вдосконалення професіоналізму фахівців морської галузі України

Голубкова Ірина Анатоліївна

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної теорії
та підприємництва на морському транспорті

Національного університету Одеська морська академія,
вулиця Дідріхсона, 8, Одеса, Одеська область, 65000, Україна,

e-mail: prof.irinagolubkova@gmail.com,

<https://orcid.org/0000-0002-9931-8291>

Бабаченко Марина Вікторівна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та
економіки морського транспорту

Національного університету Одеська морська академія,
вулиця Дідріхсона, 8, Одеса, Одеська область, 65000, Україна,

e-mail: mvbabachenko@gmail.com,

<https://orcid.org/0000-0002-4849-3946>

Соколов Андрій Вікторович

аспірант

Національного університету Одеська морська академія
вулиця Дідріхсона, 8, Одеса, Одеська область, 65000, Україна,

e-mail: andreysokolov73@gmail.com,

<https://orcid.org/0009-0009-2787-1133>

Прийнято: 17.04.2025 | Опубліковано: 29.04.2025

***Анотація.** У сучасних умовах до кадрів пред'являються нові вимоги: готовність працівника до процесу безперервного підвищення кваліфікації та освоєння нових знань; універсалізація співробітника, пов'язана з освоєнням кількох спеціальностей та навіть професій; мати здібності в короткі терміни освоїти новітнє обладнання та комп'ютерні технології, професійна мобільність та готовність відповідно до вимог ринку праці швидко освоїти нову для себе професію, нове робоче місце, зі знанням справи (іноді - мови) спілкуватися з іноземними колегами (клієнтами, замовниками) та сприйняти зміни як нормальний режим сучасного виробництва.*

Якість робочої сили стає вирішальним нематеріальним чинником конкурентоспроможності підприємств та економіки загалом.

Однією з основних умов функціонування морського транспорту є суворе виконання завдання своєчасної доставки вантажу (пасажирів) до відповідного порту та безпека мореплавання. Тому до випускників навчальних закладів морського профілю пред'являється низка вимог, пов'язаних з умінням орієнтуватися у будь-якій складній чи аварійній ситуації, оперативно приймати компетентні рішення, забезпечуючи найменший ризик втрат.

Основним завданням сучасного морського навчального закладу є забезпечення високого професійного рівня, змін потреб ринку праці через ефективну підготовку та високу якість освітнього процесу.

У статті актуалізовано увагу на сучасних проблемах професійної підготовки майбутніх морських фахівців в Україні. Здійснено аналіз міжнародних (Кодексу та Міжнародної Конвенції ПДНВ, рекомендацій ІМО, Директиви 2008/106/ЕС Європейського Парламенту та Ради [1] та ін.) і національних нормативних документів щодо морській галузі та стану реформування морської освіти в Україні відповідно до міжнародних стандартів.

Висвітлено проблеми в галузі морської освіти, пов'язані з імплементацією міжнародних та розробкою нових освітніх та галузевих стандартів. Подано основні тенденції та напрямки розвитку морської освіти із застосуванням новітніх технологій у майбутньому.

У статті досліджується процес організації професійної підготовки фахівців морської галузі, що включає такі основні етапи, як середня, середня професійна та вища професійна освіта, післядипломна підготовка та перепідготовка фахівців. У статті наголошується на необхідності співпраці з мореплавцями та компаніями, що дозволяють підготувати співробітників до майбутньої професійної діяльності.

На підставі проведеного аналізу виділяються основні засади підготовки фахівців плавскладу та сервісної сфери морської діяльності. На базі вищого навчального закладу вивчається процес управління освітнім простором, включаючи функції діяльності суб'єктів освіти та інтеграцію змісту професійної підготовки. В результаті проведення аналізу автором було зроблено висновок про доцільність та ефективність роботи описаної структури професійної підготовки фахівців морської галузі у системі дуальної освіти.

Ключові слова: *фахівці морської галузі, професійна підготовка, дуальна освіта, додаткова професійна освіта.*

**Improvement of professionalism of specialists in the maritime industry of
Ukraine**

Iryna Golubkova

D.Sc., Assoc. Prof., head of department of Economic Theory and
Entrepreneurship at the Maritime Transport
National University «Odessa maritime academy»,
Didrichson Street, 8, Odesa, Odesa region, 65000, Ukraine,
e-mail: prof.irinagolubkova@gmail.com ,
<https://orcid.org/0000-0002-9931-8291>

Maryna Babachenko

Candidate of economics (PhD of Economics), Associate professor of the
Department of Management and economics of maritime transport, National
National University «Odessa maritime academy»,
Didrichson Street, 8, Odesa, Odesa region, 65000, Ukraine,
e-mail: mvbabachenko@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0002-4849-3946>

Andrii Sokolov

graduate student

Department of Maritime Transport Management and Economics
National University «Odessa maritime academy»,
Didrichson Street, 8, Odesa, Odesa region, 65000, Ukraine,
e-mail: andreysokolov73@gmail.com,
<https://orcid.org/0009-0009-2787-1133>

Abstract. *In modern conditions, new requirements are imposed on personnel: the employee's readiness for the process of continuous professional development and mastering new knowledge; the employee's universalization, associated with the mastering of several specialties and even professions; have the ability to quickly master the latest equipment and computer technologies, professional mobility and readiness, in accordance with the requirements of the labor market, to quickly master a new profession, a new workplace, with knowledge of the business (sometimes - languages), communicate with foreign colleagues (clients, customers) and perceive changes as a normal mode of modern production.*

The quality of the workforce is becoming a crucial intangible factor in the competitiveness of enterprises and the economy as a whole.

One of the main conditions for the functioning of maritime transport is the strict fulfillment of the task of timely delivery of cargo (passengers) to the appropriate port and the safety of navigation.

The article focuses on the current problems of professional training of future maritime specialists in Ukraine. An analysis of international (Code and International Convention on the Status of Ships, IMO recommendations, Directive 2008/106/EC of the European Parliament and of the Council [1], etc.) and national regulatory documents on the maritime industry and the state of reform of maritime education in Ukraine in accordance with international standards is carried out.

The problems in the field of maritime education related to the implementation of international and the development of new educational and industry standards are highlighted. The main trends and directions for the development of maritime education with the use of the latest technologies in the future are presented.

The article examines the process of organizing professional training for maritime professionals, which includes such main stages as secondary, secondary vocational and higher vocational education, postgraduate training and retraining of specialists. The article emphasizes the need for cooperation with seafarers and companies, which allows preparing employees for future professional activities.

Based on the analysis, the main principles of training specialists in the fleet and the service sector of maritime activities are highlighted. On the basis of a higher educational institution, the process of managing the educational space is studied, including the functions of the activities of educational entities and the integration of the content of professional training. As a result of the analysis, the author concluded that the described structure of professional training for maritime specialists in the dual education system is appropriate and effective.

Keywords: *maritime industry specialists, vocational training, dual education, additional vocational education.*

Постановка проблеми. Формування кваліфікованої робочої сили, яка володіє необхідними знаннями, навичками та компетенціями, є критично важливим для розвитку морської галузі України.

Морська галузь України стоїть перед викликами, зумовленими не тільки жакливими результатами повномасштабної агресії РФ та економічною ситуацією в державі, а й адаптацією до нових стандартів міжнародної торгівлі, екологічних вимог і розвитку новітніх технологій. Одним із наслідків недосконалої кадрової політики є обмежений потенціал підприємств морегосподарського комплексу для повноцінного використання кваліфікаційних можливостей своїх працівників. Це зумовлює не тільки зниження продуктивності праці, а й негативно впливає на рівень інноваційності та впровадження передових технологій.

Проблеми країни, зокрема пов'язані з російсько-українською війною, низький рівень оплати праці та недостатній рівень професійної підготовки кадрів, значно знижують морально-мотиваційний потенціал працівників, що перешкоджає розвитку сектора морських професій та підприємств морської інфраструктури.

У контексті післявоєнного стану, підвищення кадрового потенціалу морської галузі є важливим стратегічним завданням. Це не тільки покращить

ефективність функціонування підприємств на внутрішньому та зовнішньому ринках, але й сприятиме забезпеченню розвитку висококваліфікованих фахівців, здатних адаптуватися до вимог сучасної морської індустрії та впроваджувати інноваційні технології.

Тому актуальність теми дослідження, що стосується вдосконалення професіоналізму кадрового потенціалу морської галузі, є особливо високою, коли розвиток інфраструктури, модернізація портів та забезпечення морських перевезень є важливими складовими післявоєнного економічного відновлення України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З усіх систем менеджменту, створення, виховання та управління людським компонентом є центральним і найважливішим завданням, тому що все інше залежить від того, наскільки добре воно виконується [2].

Нині існує багато думок щодо змісту понять «професійність, кадровий потенціал, система управління персоналом». Теоретичні і практичні підходи до визначення вказаних понять пропонують спеціалісти Міжнародної морської організації (IMO), Міжнародної федерації транспортників (ITF), Міжнародної організації праці (ILO) та World Maritime University.

Вивченню питання про професійну підготовку морських фахівців присвячено наукові праці і вітчизняних науковців (С. Барсук, С. Волошинов, Л. Герганов, С. Донець [3-6] та ін.).

Так, ґрунтуючись на науковій діяльності, було констатоване зростання досліджень щодо професійної підготовки фахівців морської галузі. Визначено такі аспекти вивчення проблеми професійної підготовки фахівців морської галузі в науково-педагогічній теорії: формування професійної та соціокультурної компетентності, алгоритмічна підготовка, підготовка до професійно-орієнтованого спілкування.

Зазначається, що дослідження аспектів формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх морських спеціалістів зумовлені

вимогами міжнародних документів морської галузі, особливостями професійної діяльності в мультинаціональному середовищі та зростанням конкуренції на світовому ринку праці.

У дослідженні також наголошується, що формування ж професійної компетентності фахівців морського флоту та сервісного забезпечення в портах теоретично та експериментально перевіряється структурними моделями в процесі вивчення фахових дисциплін та на виробництві. Подальші пошуки вбачаються в здійсненні аналізу практичного досвіду професійної підготовки фахівців морської галузі в Україні.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однією з актуальних, але недостатньо досліджених складових загальної проблеми є інтеграція сучасних цифрових технологій у систему підготовки та підвищення кваліфікації морських фахівців. Зокрема, недостатньо розроблені механізми ефективного використання симуляторних тренажерів, дуального навчання, систем доповненої та віртуальної реальності в умовах українських навчальних закладів морського профілю. Відсутність адаптованих до національного контексту стандартів і методик застосування цих інструментів обмежує їхню ефективність у розвитку практичних навичок та професійної компетентності майбутніх і діючих фахівців галузі. Крім того, недосконалість нормативно-правового забезпечення цифрової трансформації морської освіти створює бар'єри для її впровадження.

Мета статті – аналіз факторів, що впливають на якість професійної підготовки фахівців морської галузі в Україні.

Виклад основного матеріалу. Морська галузь включає в себе судноплавство, порти і термінали, суднобудування та всі пов'язані з ними сервісні послуги, які сприяють світовій торгівлі. Стратегічне значення морської діяльності поширюється на національну безпеку, міжнародні відносини та захист морських екосистем.

Морська галузь відноситься до сектору, який охоплює транспортну, логістичну, нормативну, інженерну, інформаційну технології, фінансову та страхову діяльність, пов'язану з суднами та судноплавством. Це складна галузь, яка відіграє вирішальну роль у глобальних ланцюгах поставок.

Морський транспорт є невід'ємною частиною міжнародної логістичної системи і традиційно відіграє провідну роль у світовій торгівлі.

За даними Комісії ООН з питань розвитку та торгівлі (UNCTAD), понад 80% міжнародної торгівлі товарами здійснюється шляхом морських перевезень. ЮНКТАД прогнозує: у період 2025–2029 років загальний обсяг морської торгівлі зростатиме в середньому на 2,4% на рік, а контейнерна торгівля – на 2,7% [7].

Морська індустрія всебічно залежить від професійної підготовки кадрів, яка безпосередньо впливає на безпеку, ефективність судноплавства та дотримання міжнародних стандартів.

Забезпечення якісної експлуатації суден, а також інфраструктури в портах неможливе без надійного забезпечення та управління кваліфікованими спеціалістами. Згідно звіту Міжнародної морської організації (ІМО), на світовому ринку працює приблизно 1,9 млн. моряків. Із загальної кількості – понад мільйон людей є рядовими членами екіпажу, а близько 900 тисяч – офіцери [8]. Це свідчить про те, що в сучасному морському флоті існує чітка ієрархія, а також необхідність у професійній підготовці та навчанні для зайняття різних посад на суднах.

При цьому станом на вересень 2024 р. дефіцит командного складу на світовому торговому флоті досяг найвищого показника за останні 17 років. Про це інформує консалтингове агентство Drewry. Так, нестача оцінюється в 9%, тоді як рік тому було 5%. Це відповідає прогнозам, згідно з якими до 2026 року цей дефіцит збільшиться до 20%, тому відчутний дефіцит кваліфікованих кадрів залишається серйозною проблемою [9].

Ці обставини вимагають значних інвестицій у навчання, сертифікацію та підвищення кваліфікації працівників, що є необхідним кроком для забезпечення відповідності галузі сучасним стандартам і викликам. Таким чином, розв'язання проблеми кадрів в морській галузі стає одним із ключових завдань, яке визначає не лише ефективність і безпеку судноплавства, але й загальну стабільність глобальної економіки.

На думку провідних світових та українських фахівців до середини XXI ст. розвиватимуться 10 провідних перспективних тенденцій, які вплинуть на водний транспорт і професійність кадрів морської галузі (табл. 1).

Таблиця 1.

Тенденції впливу на професійність кадрів морської галузі

Тенденції	Зміст тенденцій
Економічні	- збільшення електронної комерції та цифрового споживання
	-розширення ролі блакитної економіки
	-розвиток нових бізнес-моделей та екосистем, щодо технологій
Екологічна	-розширення зеленої економіки
Політичні	-підвищення геополітичної нестабільності та невизначеності
	-підвищення ролі регулювання та управління технологіями
Соціальна	-поширення економічної нерівності та навичок
Технологічні	-збільшення рішення для кібербезпеки і цифрової прозорості
	-розвинення використання розумних суден
	-зберігання важливості автономних суден

Джерело: особиста розробка за даними [10]

Моделі споживання постійно змінюються. Купівельна поведінка зміщується в бік спеціалізованих каналів, які використовують складні стратегії націлювання, такі як демографічна категоризація за допомогою оптимізації пошукових систем, маркетинг у соціальних мережах і медіа-маркетинг, де статистика використовується для просування та розуміння споживчої культури.

Цифрова трансформація бізнес-моделей ще більше змінить взаємодію організацій, а отже, і бізнес-екосистему в цілому.

Технології, які зараз сприяють змінам, включають блокчейн, додатки штучного інтелекту (ШІ), Інтернет речей (IoT), цифрові ланцюжки поставок і управління логістикою. Ці розробки вимагають від компаній роботи з кібербезпекою, технологіями 6G і розумними контрактами.

Тенденції зеленої економіки спрямовані на пом'якшення зміни клімату та зменшення негативних зовнішніх ефектів світу шляхом реструктуризації світової економіки на підтримку таких цілей.

На міжнародні події впливає низка факторів, зокрема: невизначеність; суперництво; шоки, такі як політична напруженість; макроекономічні потрясіння; військові конфлікти та терористичні атаки; доступ до енергії та природних ресурсів; використання криптовалют та глобальні пандемії.

Зміни в політичному управлінні можуть вплинути на ціни на різні товари, навіть на стабільність різних регіонів, що може спричинити порушення міжнародної системи.

Передбачити геополітичні події та їхні ризики за своєю суттю неможливо, тому широко застосовуються протоколи хеджування та управління ризиками, щоб підготувати країни до коливань на фінансових і торгових ринках.

Визначення стандартів для технологій у сфері управління є складним процесом, у якому такі теми, як дипломатія та наука на місцевому, національному, транснаціональному та глобальному рівнях, мають бути кодифіковані в нормативній базі.

У зв'язку зі збільшенням використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) як у бізнесі, так і в приватному житті громадян, розробляються і вводяться у дію нові правила, які охоплюють використання цієї технології всіма залученими зацікавленими сторонами, включаючи застосування інструментів управління ризиками. Однак тенденція до подальшого регулювання захисту

даних та обміну інформацією в Інтернеті створює ризик перерости в методи контролю за політичним інакомисленням і обмеження громадянських свобод.

Соціально-економічні відмінності між членами суспільства пов'язані з рівнем їхніх навичок у зв'язку з потребами та вимогами ринку праці. Загальний брак професійної підготовки в суспільстві може сприяти непримиренності певної соціально-економічної системи.

Ця динаміка не зміниться в найближчому майбутньому, коли висококваліфіковані особи продовжуватимуть отримувати вищу заробітну плату, ніж люди із середньою та низькою кваліфікацією, які також продовжуватимуть боротися за отримання достатньої освіти, щоб змінити своє економічне становище.

У світі, де цифрові навички стають усе більш важливими і де брак таких навичок стане суттєвим визначальним фактором у поширенні нерівності, адекватний доступ до Інтернету буде важливим для змін.

Таким чином, країни, які інвестують у технології для освітніх цілей, швидше за все, зменшать як економічну нерівність, так і нерівність у кваліфікації. Те саме стосується інвестицій у платформи електронного навчання, навчання дітей протягом усього життя та стабільність сім'ї.

Тенденція до підтримки навчання навичок і особистих можливостей за допомогою цифровізації особливо важлива в морської галузі, де усунення нерівності потребуватиме перекваліфікації моряків та інших працівників, а також інвестицій у допоміжні технології, такі як широкосмуговий Інтернет.

Кібербезпека стає все більшою проблемою для морської галузі через посилення цифровізації (ІоТ, блокчейн, хмара, ІКТ) і пов'язаних з цим кіберзагроз.

Загрози кібербезпеці можуть вплинути на стабільність та безпеку держав, тому зацікавлені сторони розробляють превентивні стратегії в різних галузях промисловості, включаючи вантажні та морські перевезення, які не лише схильні до фізичних атак, але й зазнають кібератак.

Країни підвищили свою обізнаність щодо кібербезпеки не лише у зв'язку з політикою національної безпеки та оборони, але й у зв'язку з технологіями, включаючи глобальні навігаційні супутникові системи, системи автоматичної ідентифікації, супутниковий зв'язок, Інтернет речей, цифрові та смарт-контракти тощо.

Стимульоване інтелектуальними змінами в інших взаємопов'язаних галузях і секторах, використання розумних і цифрових морських суден наразі розширюється і буде зростати ще далі з ширшим використанням таких технологій, як ШІ, цифровізація, машинне навчання та зрілі семантичні та когнітивні технології. Майбутнє судно буде розумнішим; кероване даними; екологічніше, завдяки гнучким параметрам живлення; запропонують повний бортовий Wi-Fi і цифрові з'єднання через глобальні супутники та мобільний зв'язок.

Такі судна також будуть інтегровані в більш широкий глобальний флот, а також берегові ланцюжки поставок, щоб увімкнути аналіз великих даних (BDA), таким чином надаючи інформацію про широкий спектр питань, включаючи витрати на експлуатацію та технічне обслуговування, надійність судна, логістику, конструкції життєвого циклу, споживання енергії, рівні викидів і моніторинг вантажу. Крім того, розумні судна пропонуватимуть підвищення ефективності та простоти транспортування, тому зацікавлені сторони інвестують більше в такі судна.

Автоматизація набирає обертів завдяки складним датчикам, програмному забезпеченню, машинному та глибокому навчанню, а також глобальним зв'язкам. Судна стануть усвідомлювати ситуацію, будуть самокеровані та здатні виконувати завдання з обмеженим зовнішнім втручанням (тобто стануть автономними).

Очікується, що моряки на судах та робітники на суші (тобто ті, які здійснюють електронні рейси або оператори сервісних компаній),

потребуватимуть перекваліфікації та підвищення кваліфікації, щоб адаптуватися до проектів автономних суден (MASS).

Професійна підготовка морських фахівців регламентується вимогами міжнародних конвенцій, учасником яких є й Україна. Наразі головною характеристикою фахівця стає не лише рівень його сьогоденних професійних компетентностей, а й здатність до самовдосконалення, освоєння нового й адаптації до постійно змінюваних умов роботи.

Тенденції розвитку компетентності персоналу для сучасного морегосподарства в Україні не надто відмінні від розвинених країн світу. Надалі вони будуть наближатися до цих країн. У зв'язку з цим заявлено про впровадження «системного підходу до аналізу та забезпечення виконання Україною своїх обов'язків за міжнародними договорами у сфері торговельного мореплавства» [11]. Також Україна підписала угоду щодо вступу до Європейської схеми компетенцій (ЕСР). На відміну від Європейської рамки кваліфікації, вона буде спрямована на конкретну трудову діяльність.

Первинними джерелами інформації про потребу моряків до роботи на суднах судноплавної компанії та доцільна їх комплектація кваліфікаційним складом, згідно з посадою на судні, є попит судноплавної компанії в кадрах та економічна ситуація на морському ринку праці загалом. Вони також зосереджені на забезпеченні доступу до працевлаштування моряків, які прагнуть отримати роботу на суднах «під прапорами».

Такі заходи мають щонайперше сприяти забезпеченню рівного доступу людей до якісної професійної освіти й навчання, підвищення їхньої кваліфікації. Судновласники як соціальні партнери в цьому разі виконують роль замовників кадрів у морських навчальних закладах. В ЄС соціальні партнери відіграють важливу роль у циклі «потреба у фахівцях – професійне навчання – наявність фахівців – зайнятість фахівців». Вони визначають і першу, й останню ланку або ж – початок і закінчення процесу професійної підготовки персоналу. Така

кооперація є обов'язковою умовою на європейському рівні для організації професійного навчання, особливо на робочому місці.

Однак першочерговим завданням судновласників з оновлення змісту професійної освіти за сучасними технологіями, перш за все, є інформаційно-комунікативні технології (ІКТ), а також потреба в експлуатації сучасних автоматизованих суден, отримання додаткового прибутку та підвищення економічних показників компанії. Такий підхід може бути здійснений у результаті швидкого реагування навчальних закладів морського профілю на вимоги керівництва судноплавних та сервісних компаній до мобільності й професіоналізму співробітників.

Професійне становлення висококваліфікованого фахівця, особливо в морській галузі – довготривалий процес і передбачає постійне оновлення теоретичних знань, надбання практичного досвіду професійної діяльності на судах і портах необхідної потужності, а також проходження спеціальної тренажерної підготовки за вимогами Міжнародної конвенції про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978 [12] та підтримки психологічного й фізичного стану моряків. В автономному режимі самому навчальному закладу впровадити осучаснення змісту професійної підготовки фахівців, а також здійснити впровадження новітніх технічних, навчально-методичних, науково-педагогічних та інноваційних технологій навчання складно. Проте у співпраці із судноплавними компаніями, науковими підрозділами морської галузі, морськими державними установами, міжнародними організаціями, які здійснюють професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації фахівців морського профілю, це цілком реально.

Професійний розвиток (саморозвиток), самореалізація як базові категорії фактично вбирають у себе всі аспекти конструктивних змін, що розширюють можливості фахівця у професійній діяльності.

Таким чином, «професійна саморегуляція» у процесі дотримання професійних обов'язків на судні в період виконання умов контракту є

своєрідною візитною карткою фахівця, яка надає можливість пристосуватися до особливостей відповідного типу судна, використати свої вміння та навички роботи із судновим обладнанням і процедурами, необхідними для виконання вимог, зазначених у Кодексі ПДНВ.

Дуальне навчання є потужним інструментом для модернізації освіти та підготовки спеціалістів, які відповідають сучасним потребам ринку праці, і його ефективність підтверджується як в зарубіжних країнах, так і в Україні.

Переваги дуального навчання: економічна ефективність, мотивація, практична орієнтація, підвищення компетентності, адаптація до професії, розвиток навичок, міжнародна інтеграція, сприяння працевлаштуванню.

Дуальне навчання є інноваційною формою організації освітнього процесу, яка поєднує теоретичну підготовку в навчальних закладах із практичним навчанням на виробництві.

Дуальне навчання є надзвичайно важливим інструментом підготовки фахівців для морської галузі, оскільки забезпечує інтеграцію теоретичних знань із практичними навичками, що є критично необхідними для успішної професійної діяльності. Цей підхід передбачає навчання здобувачів відповідної освіти безпосередньо в умовах реального виробництва, що дозволяє їм ознайомитися з сучасними технологіями, обладнанням і специфікою роботи на суднах чи в морських портах.

Дуальна система забезпечує студентам доступ до сучасних технологій, що активно використовуються в морській індустрії. Практика на підприємствах, таких як судноремонтні заводи, морські порти або судна, дозволяє майбутнім фахівцям отримати безпосередній досвід роботи з обладнанням, яке відповідає актуальним міжнародним стандартам. Це сприяє не лише засвоєнню професійних навичок, але й розвитку технічної обізнаності, необхідної для подальшого професійного зростання.

Дуальне навчання також сприяє розвитку ключових професійних компетенцій, таких як робота в команді, відповідальність і здатність приймати

рішення у складних умовах. У морській галузі, яка часто включає роботу в екстремальних умовах, ці навички є критично важливими. Студенти, які проходять практику в реальних виробничих умовах, краще адаптуються до особливостей професійної діяльності, таких як тривале перебування у морі, зміна часових поясів або робота під тиском часу [13].

Такий підхід не лише забезпечує кращу адаптацію до професійної діяльності, але й сприяє розвитку стресостійкості, фізичної витривалості та здатності приймати оперативні рішення в нестандартних ситуаціях.

Ураховуючи міжнародний досвід, можна стверджувати, що впровадження дуального навчання в підготовку кадрів для морської галузі сприяє інтеграції української системи освіти до світових стандартів. Разом із тим, ефективна реалізація дуальної форми навчання вимагає тісної співпраці між навчальними закладами та судновласниками і підприємствами, забезпечення достатнього фінансування для організації практики та відповідного рівня координації між усіма учасниками процесу.

Таким чином, дуальне навчання у морській галузі є не лише інструментом для покращення якості професійної підготовки, але й засобом для забезпечення конкурентоспроможності випускників на ринку праці. Це дозволяє створити умови для розвитку висококваліфікованих спеціалістів, які здатні ефективно працювати у сучасному динамічному середовищі морської індустрії.

Для ефективної реалізації цієї системи необхідна тісна співпраця між усіма учасниками освітнього процесу, забезпечення ресурсів для проведення практичного навчання та адаптація програм до потреб ринку праці. Проте результати, які дає дуальне навчання, виправдовують ці зусилля, оскільки дозволяють підготувати висококваліфікованих спеціалістів, які здатні відповідати сучасним викликам морської галузі.

Також є і недоліки, одним із основних недоліків є відсутність єдиних стандартів і правил для дуальної освіти в морській галузі України, що призводить до різної якості підготовки в залежності від навчального закладу та компанії-

партнера. Також в Україні є обмежена кількість підприємств, готових брати участь у такій системі через економічні труднощі, що створює дефіцит місць для стажування. Порівняно з іншими європейськими країнами, де дуальне навчання активно підтримується урядами і фінансується через різні програми, в Україні цей механізм все ще знаходиться на етапі розвитку.

Крім того, іноді є проблема нестачі кваліфікованих інструкторів для практичного навчання, особливо у специфічних сферах, таких як суднобудування чи управління портами. У деяких навчальних закладах спостерігається брак сучасних тренажерів і технічної бази для належного навчання. Важливо також зазначити, що дуальна освіта може бути менш доступною для студентів з малозабезпечених родин, оскільки деякі програми вимагають додаткових фінансових витрат на переїзд або проживання.

На сьогодні існують певні виклики, які потребують уваги з боку уряду, навчальних закладів та компаній. Одним з основних викликів є необхідність забезпечення ефективної координації між навчальними закладами та підприємствами, що дозволить забезпечити відповідність навчальних програм реальним вимогам ринку праці.

Вдосконалення системи навчання для морської галузі України є важливим кроком для підготовки висококваліфікованих кадрів, які зможуть ефективно функціонувати в умовах сучасних вимог морської індустрії. Спільна розробка навчальних програм, які враховують специфічні потреби роботодавців, а також можливість проходження студентами практичних занять на сучасних судах і в портах, створює ефективне середовище для підготовки спеціалістів, здатних до швидкої адаптації до вимог ринку праці.

Оновлення навчальних планів є необхідною умовою для інтеграції сучасних технологій і тенденцій у морській галузі, зокрема автоматизованих систем управління, інноваційних екологічно чистих технологій та систем безпеки. Використання сучасного обладнання та тренажерів для навчання, таких як сухопутні та морські симулятори, дозволяє забезпечити високий рівень

практичної підготовки студентів, що є важливою складовою навчання. Розширення практичної частини навчання, що включає регулярні тренування на реальних суднах і участь у портових операціях, сприяє розвитку навичок, необхідних для професійної діяльності [15].

В Україні інфраструктурні проекти у впровадженні системи навчання можуть реалізовуватись через державне фінансування, а також через державно-приватне партнерство з компаніями, що спеціалізуються на морській техніці, наприклад, через закупівлю обладнання від таких постачальників, як Kongsberg чи Wärtsilä. Створення сучасних навчальних центрів, що включають як класні приміщення, так і спеціалізовані тренажери для практичного навчання, значно підвищить рівень підготовки майбутніх морських фахівців і дозволить інтегрувати інноваційні технології у навчальний процес.

Таким чином, реалізація зазначених рекомендацій дозволить Україні удосконалювати систему навчання, яка відповідатиме сучасним вимогам морської галузі та підвищить конкурентоспроможність українських спеціалістів на міжнародному ринку праці. Впровадження інноваційних підходів, співпраця з міжнародними партнерами та інвестиції в інфраструктуру стануть основою для забезпечення високої якості підготовки кадрів і зміцнення позицій країни у світовій морській індустрії.

Фінансування та інвестиції в інфраструктуру є основою для успішної реалізації системи навчання. Оновлення навчальних баз, оснащення сучасним обладнанням, побудова спеціалізованих навчальних центрів та створення умов для комфортного проходження навчання студентами сприятимуть підвищенню ефективності підготовки кадрів. Моніторинг ефективності навчальних програм, збирання відгуків студентів і роботодавців, а також постійна оцінка рівня підготовки випускників є необхідними для вдосконалення навчальних програм.

Основою цього процесу є активна співпраця між освітніми закладами та підприємствами, що дає змогу інтегрувати практичні аспекти навчання безпосередньо в навчальний процес.

Необхідно створити цілісну модель, яка інтегруватиме сучасні педагогічні підходи, практичний досвід і міжнародні стандарти. Головною умовою успішної реалізації такої моделі є ефективна співпраця між морськими освітніми закладами та підприємствами, що спеціалізуються на судноплавстві, роботі портів та інших галузях морської економіки.

Висновки. Сучасна морська галузь вимагає кваліфікований склад екіпажу та високу професійність сервісних організацій портів. Згідно цього виникає необхідність у удосконаленні професійних навиків моряків та робітників берегової сервісної інфраструктури, розробці програми сприяння найму персоналу в залежності від його кваліфікації.

Концептуальні засади визначення цілей структури кадрового потенціалу морської галузі мають на меті створення умов для оптимального формування і розвитку професійних груп, які відповідають сучасним вимогам і стандартам галузі. Основою таких цілей є врахування специфіки морської діяльності, яка включає технічні, інженерні, управлінські та правові аспекти. Визначення структури кадрового потенціалу повинно ґрунтуватися на потребах галузі та передбачати можливість підготовки висококваліфікованих спеціалістів, здатних працювати з новітніми технологіями, забезпечувати високий рівень безпеки та ефективно управляти різними видами морських перевезень та портовими операціями.

Ефективне формування кадрової структури повинно включати комплексний підхід, який передбачає інтеграцію сучасних освітніх програм, стажувань, практичних навчань і постійного професійного розвитку.

Загалом, для забезпечення ефективного використання кадрового потенціалу морської галузі необхідна інтеграція сучасних методів оцінки, що дозволяє оперативно реагувати на зміни, підвищувати рівень підготовки кадрів і створювати умови для їхнього професійного зростання. Це сприяє створенню конкурентоспроможної та інноваційної середовища, де людський капітал є основним фактором розвитку та стабільності галузі.

Впровадження системи дуального навчання у морській галузі України є важливим кроком для забезпечення підготовки висококваліфікованих фахівців. Дуальне навчання, яке базується на тісній співпраці між навчальними закладами морського профілю та підприємствами, створює можливості для формування у студентів реальних практичних навичок і підготовки до роботи в умовах глобалізованого ринку.

Список використаних джерел

1. Директива 2008/106/ЕС Європейського Парламенту та Ради від 19.11.2008 про мінімальний рівень підготовки моряків (нова редакція). URL: <https://eur-lex.europa.eu/> (дата звернення: 19.02.2025).
2. Управління персоналом: підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. за заг. ред. О. М. Шубалого. Луцьк: ЛНТУ, 2023. 414 с.
3. Барсук С. Л. Система вправ на розвиток діалогічного мовлення студентів технічних спеціальностей. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». 2015. Випуск 53, С. 22-25.
4. Волошинов С. А. Методологічні основи формування професійної компетентності майбутніх морських фахівців. Вісник КрНУ імені М. Остроградського. – 2019. – № 5(118). – С. 25-32.
5. Герганов Л. Д. Психолого-педагогічні умови формування готовності до професійної саморегуляції у фахівців морського профілю в навчальних закладах України. Наука і освіта українського Придунав'я: виміри, виклики, перспективи. НУОМА. 2019. С. 202-210.
6. Донець Л. В. Застосування зарубіжного досвіду стратегічного менеджменту управління персоналом вітчизняними підприємствами. Центральньо-український науковий вісник. Економічні науки. 2020. Вип. 4. С. 119-129.

7. Review of Maritime Transport 2024 Report by the UNCTAD secretariat. – United Nations, New York. URL: https://stats.unctad.org/portcalls_detail_a (дата звернення 05.12.2024).
8. Міжнародна морська організація (ІМО): офіційний сайт. URL: <https://www.imo.org> (дата звернення: 19.01.2025).
9. Консалтингове агентство Drewry: офіційний сайт. URL: www.drewry.co.uk (дата звернення: 09.03.2025).
10. Transport 2040: Impact of Technology on Seafarers - The Future of Work. World Maritime University, International Transport Workers' Federation (ITF), London, UK, DOI: <http://dx.doi.org/10.21677/230613> (дата звернення: 27.02.2025).
11. Національна транспортна стратегія на період до 2030 року. URL: <http://mtu.gov.ua/news/36298.html> (дата звернення: 19.03.2025).
12. Міжнародна конвенція про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978 року (консолідований текст з Манільськими поправками). Київ, 2012. С. 162 – 228.
13. Никифорова В. Г. Управління персоналом підприємства як напрям підвищення прибутку. Інфраструктура ринку. 2020. Вип. 40. С. 324-327.
14. Національний університет «Одеська морська академія». Офіційний сайт. URL: <http://onma.edu.ua> (дата звернення: 12.03.2025).
15. Кримчак Л.Ю. Система дуальної освіти як умова якісної підготовки конкурентоспроможних професіоналів до ринку праці в Україні. 2019. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/11/part_2/20.pdf (дата звернення: 15.03.2025).